

ODAM ANATOMIYASI VA FIZIOLOGIYASI FANINI O‘QITISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH METODIKASI

Xamidova Dilbar G‘iyosovna

Navoiy davlat pedagogika instituti, Biologiya kafedrası o‘qituvchisi.

E-mail: dilbarxamidova2503@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada masofaviy ta‘lim jarayonida pedagogika oliygohlarida odam anatomiyasi va fiziologiyasi fanini o‘qitishda talabalarning o‘quv va ijodiy faolliklarini oshiruvchi, hamda ta‘lim va tarbiya jarayonining samaradorligini takomillashtirishda pedagogik texnologiyalardan foydalanishning o‘rni va ahamiyati haqidagi ma‘lumotlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: *interaktiv, kichik guruhlarda ishlash, atamalar zan jiri, atamalar varag‘i, Keys, insert, masofaviy ta‘lim, venn diagrammasi, aqliy hujum, tezkor o‘yinlar va o‘yin mashqlari, pedagogik texnologiya, biologiya kursi.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье изложены сведения о роли и значении использования педагогических технологий при преподавании анатомии и физиологии человека в педагогических вузах в процессе дистанционного образования, что повышает учебную и творческую активность студентов, повышает эффективность учебно-воспитательной деятельности процесс.

Ключевые слова: *интерактив, работа в малых группах, словарный запас, терминологический лист, кейс, вкладыш, дистанционное обучение, диаграмма Венна, мозговой штурм, быстрые игры и игровые упражнения, педагогическая технология, курс биологии.*

ABSTRACT

This article provides information about the role and significance of the use of pedagogical technologies in teaching human anatomy and physiology in pedagogical universities in the process of distance education, which increases the educational and creative activity of students, increases the efficiency of the educational process.

Key words: *interactive, work in small groups, vocabulary, terminology sheet, case, insert, distance learning, Venn diagram, brainstorming, quick games and game exercises, educational technology, biology course.*

KIRISH

Pedagogika oliygohlarida masofaviy ta‘lim jarayonida odam anatomiyasi va fiziologiyasi fanini o‘rganishda talabalarning bilim samaradorligini oshirish va ijodiy,

kreativ fikrlashi interaktiv texnologiyalardan foydalanish maqsadga muvofiq. Odam anatomiyasi va fiziologiyasi fanini o'qitishda interfaol texnologiyalardan «Keys», «Insert», «Waster», «Venn diagrammasi», «Aqliy hujum», «Kichik guruhlarda ishlash», «Atamalar zanjiri», «Atamalar varag'i», tezkor o'yinlar va o'yin mashqlaming turli shakllaridan foydalanish tavsiya etiladi.

Odam anatomiyasi va fiziologiyasi fanini mazmunidagi muammoli masalalarni o'qitishda «Keys» dan foydalanish yuqori samara beradi. «Keys» — case studies ingliz tilidan olingan bo'lib, jarayon yoki vaziyat degan ma'noni beradi. Dastlab bu texnologiyadan biznesmen va tadbirkorlarni o'qitishda foydalanilgan bo'lib, hozirgi paytda o'qitiladigan fanning mazmunidan kelib chiqqan holda, tirik organizmlarda boradigan jarayonlarning tashqi va ichki, obyektiv va subyektiv omillari yuzasidan muammoli vaziyatlar yaratilib ularni hal etish uchun o'quv munozaralari tashkil etiladi. Odam anatomiyasi va fiziologiyasini o'qitishda dastur mazmunidagi “tayanch harakatlanish sistemasi”, “nerv sistemasi”, “ovqat hazm qilish sistemasi”, “nafas olish sistemasi”, “ayirish sistemasi”, “ichki sekretiya bezlari” kabi mavzularni o'qitishda foydalanish mumkin.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ta'lim-tarbiya jarayonida keysdan foydalanish uchun o'qituvchi:

- dastur mazmunidagi muammoli mavzularni aniqlashi, shu mavzularni o'qitish uchun muammoli savol-topshiriqlar tuzishi;
- dars davomida muammoli savol - topshiriqlarning qiyinchilik darajasiga ko'ra yakka tartibda yoki talabalarning kichik guruhlarida mustaqil ishlarni tashkil etilishini aniqlashi;
- talabalarning bilish faoliyatini mazkur muammolarni hal etish, o'quv munozaralari orqali bahsda qatnashtirish yo'llarini rejalashtirishi;
- muammoli savol-topshiriqlar asosida tashkil etilgan o'quv munozaralarida yakuniy fikrni vujudga keltirishi lozim.

Dastur mazmunidagi faqat faktik materiallarni o'rganish nazarda tutilgan mavzularda Insertdan foydalanish tavsiya etiladi.

Waster cluster ingliz tilida shajara degan ma'noni anglatadi. Ushbu lokal texnologiya talabalar tomonidan o'zlashtirilgan va o'zlashtiradigan g'oya, nazariya, qonuniyat hamda tushunchalar o'rtasidagi bog'lanishini anglash, bir-biriga uzviylikni tushunishga imkon yaratib tahliliy-tanqidiy fikr yuritish ko'nikmalarini rivojlantirishga zamin tayyorlaydi.

Klasterni tuzish quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

- Odam anatomiyasi va fiziologiyasi kursi mazmunidagi muayyan g'oya doska yoki qog'oz o'rtasiga yoziladi;

- ushbu g'oya bilan bog'liq qonuniyatlar, tushunchalar bir-biriga bog'liq holati ko'rsatkich bilan belgilanadi, so'ngra mazkur qonuniyat va tushunchalarning faktik ma'lumotlari grafik tarzda yoziladi va tarmoq hosil qilinadi;

- avval o'rganilgan mavzu va o'rganiladigan mavzu o'rtasidagi bog'lanishlar haqida xulosa chiqariladi. Klasterdan foydalaniladigan darslarda talabalar teng sonli kichik guruhlariga ajratilib, ularga o'quv topshirig'ining didaktik maqsadi va bajarilish tartibi tushuntirilgandan so'ng, ular belgilangan vaqt ichida fikrlarini jamlab, o'zlari tuzgan Klasterni himoya qilib, fikrlarini dalillashga imkon yaratilib, eng yaxshi va asosli tuzilgan Waster aniqlanadi, g'oliblar rag'batlantiriladi. Klasterni bitta mavzu yoki bob bo'yicha yaxlit holda tuzish talabalarning tizimli fikr yuritishiga zamin yaratadi. Klasterning asosidan asosiy g'oya yoki tushuncha o'rin oladi, masalan, ovqat hazm qilish sistemasi bo'yicha quyidagicha tuziladi: tarmoq shaklida, ovqat hazm qilish sistemasining har bir organi masalan, lab , og'iz , tish, halqum, qizilo'ngach, oshqozon, oshqozon osti bezi , jigar, ichaklar tartib bilan ketma-ket kiritilib, keyingi qatorda ularning funksiyalari yoziladi va shu tariqa tushunchalar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik jadval tarzida tasvirlanadi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida lokal darajada qo'llaniladigan texnologiyalardan biri — Venn diagrammasi bo'lib, uni ishlab chiqqan ingliz olimi Jon Venn nomi bilan yuritiladi. Venn diagrammasi o'rganilayotgan mavzudan o'rin olgan fakt, shun cha va jarayonlarni tahlil qilish, sintezlash va taqqoslashni talab etadi. Ushbu diagrammadan endokrin sistema va uning kasalliklari, ovqat hazm qilish sistemasi kasalliklarini tahlil qilish, sintezlash va taqqoslashda foydalanish mumkin.

Ta'lim-tarbiya jarayonida talabalar tomonidan tushuncha va atamalarni mustahkam o'zlashtirishga zamin tayyorlash muhim o'rin tutadi, shu sababli o'qituvchi har bir bob va mavzular mazmunidagi tushuncha va atamalarni «Atamalar zanjiri»ga keltirishi kerak.

«Atamalar zanjiri» bu atamalar va ularning ta'riflari bo'lib, ulardan o'qituvchi o'tgan mavzuni yakunlash, yangi o'rganilgan mavzu yuzasidan talabalarning bilimlarini mustahkamlash maqsadida darsning bir qismida foyda langanligi sababli, ularni lokal texnologiyalar guruhiga kiritish maqsadga muvofiq.

XULOSA

Odam anatomiyasi va fiziologiyasi fanini o'qitishda masofaviy ta'limda interaktiv metod va texnologiyalardan foydalanish talabalarning mustaqil ishlashiga , ijodiy fikrlashiga va ta'lim samaradorligini orttirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. J.O.Tolipova “Biologiyani o`qitishda innovatsion texnolo giyalar” Pedagogika oliy o`quv yurti talabalari uchun darslik. Toshkent - “Cho`lpon” – 2011 y.
2. М.Н.Ибодова Биологияни ўқитишнинг интерфаол ва муаммоли изланиш методлари . Педагог журнали 11.07.2022 й
3. М.Н.Ибодова Биология дарсларини ташкил этиш технологияси. Услужий қўлланма. (Академик лицей 3920001 табиий фанлар тайёрлов йўналиши ўқувчилари учун мўлжалланган). 11.08.2022 й
4. М. N. Ibodova . Effectiveness of independent work in tne educational process. *Academicia An International Multidisciplinary Research Journal*. 10.10.2021г.
5. М. N. Ibodova Akademik litseylarda biologiya fanini o`qitishninh interfaol va muammoli izlanish metodlaridan foydalanish texnologiyasi *Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences (E)ISSN:2181-1784 www.oriens.uz SJIF 2023 = 6.131 / ASI Factor = 1.7 3(4/2), April, 2023*
6. М. N. Ibodova Conceptual framework for tne use of integrative technologies for teaching biological sciences in academic lyceums. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. 11 No. 4, 2023 ISSN 2056-5852*
7. М. N. Ibodova . Effectiveness of independent work in tne educational process. *Academicia An International Multidisciplinary Research Journal*. 10.10.2021г.
8. М. N. Ibodova .Conceptual framework for the use of integrative technologies for teaching biological sciences in academic lyceum . *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 11 (4), (2023). <https://www.idpublications.org/ejrres-vol-11-no-4-2023/>
9. Боймуродов, Х., Эгамкулов, А., Суяров, С., Жумабаев, Б., Хасанов, Н., Жалилов, Ф., ... & Туйназарова, И. (2020). ВСТРЕЧАЕМОСТЬ ИНДИКАТОРНЫХ МОЛЛЮСКОВ ВОДОЕМОВ И ВОДОТОКОВ УЗБЕКИСТАНА. *ББК 1 E91*, 28.
10. Nematovna, A. M., & Bahodirovna, M. F. (2023). THE EFFECTIVENESS OF DEVELOPING STUDENTS'CREATIVE THINKING IN TEACHING BIOLOGICAL SCIENCES. *International Journal of Advance Scientific Research*, 3(09), 170-174.
11. Sayfullayev, A. (2021). UZLUKSIZ TALIM VOSITASIDA EKOLOGIK MUAMMOLARNI HAL ETISH TEXNOLOGIYASI. *Uzluksiz talim*.
12. Malikova, A. R. (2023). UMUMTALIM MAKTABLARIDA BOTANIKANI O`QITISHDA DIDAKTIK O`YINLI DARSLARDAN FOYDALANISH YO

‘LLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4-2), 83-89.

13. Nematovna, Atakulova Manzura, and Murtozayeva Fazlatxon Baxodirovna. "THE EFFECTIVENESS OF DEVELOPING STUDENTS' CREATIVE THINKING IN TEACHING BIOLOGICAL SCIENCES." *International Journal of Advance Scientific Research* 3.09 (2023): 170-174.

14. Muhabbat, R., & Mohinur, Q. (2020). Biologiya fanini oqitishda laboratoriya ishlarining ahamiyati. *Science and Education*, 1(3), 550-553.

15. Shamsidinova, G. D., Sayfullaev, A. F., Achilova, N. R., & Baratov, U. D. (2021). Prospects for the development of "Education for sustainable ecological development" on the basis of the declaration of Uzbekistan. *Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR)*, 10(3), 144-149.

16. Tukhtaev, F., Karimova, D., Malikova, A., & Kamalova, D. (2020). Research of kinetic sorption of Cu²⁺ ions in CuSO₄ solution by composite polymeric sorbents under various conditions. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(S6), 505-511.